

EEN ZUIVELVERHAAL MET MEERDERE LAGEN

“Hoe anders is de zuivelmarkt dan een jaar geleden?” Met deze opmerking begon Renaat Debergh zijn jaaroverzicht op de jongste algemene vergadering van BCZ-CBL, de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie. Vorig jaar trok de melkveehouderij op de algemene vergadering van de industrie nog aan de alarmbel. Wat is er gaande? Het is niet in enkele woorden te vatten want het verhaal bestaat uit meerdere lagen. – Jacques Van Outryve

De zuivelsector heeft aangetoond dat landbouwmarkten snel kunnen veranderen en dat verwachtingen niet altijd worden ingelost. Landbouwmarkten zijn ‘chaos’ van het tweede type. Zij reageren op verwachtingen en voorspellingen. Zij kunnen van richting veranderen als gevolg van die voorspellingen, maar je weet niet wanneer of hoe. Dit is in tegenstelling tot weersomstandigheden. Die veranderen niet naargelang de weersvoorspelling. Was dat maar zo! Zij worden daarom chaos van het eerste type genoemd.

De zuivelmarkt is bij uitstek een wereldmarkt geworden, wat niet wil zeggen dat er geen plaats is voor sterke lokale en regionale verschillen. Getuige hiervan de grote verschillen in gemiddelde melkprijs die de LTO-melkprijsvergelijking in 2016 heeft opgetekend binnen de EU. Het Italiaanse Granarolo en het Finse Valio noteerden vorig jaar een gemiddelde melkprijs van respectievelijk 36,83 euro-

cent/kg en 35,21 eurocent/kg terwijl het Ierse Glanbia amper aan 23 eurocent/kg kwam. Wereldmarktprijzen beïnvloeden lokale zuivelmarkten, maar niet overal op dezelfde manier. Wie zet de toon? Het is bekend dat Nieuw-Zeeland de toon

.....
Europa heeft groei uit handen gegeven.

zet op de wereldmarkt. Verwacht wordt dat de productie er bij de aanvang van het nieuwe seizoen opnieuw zal stijgen. Fonterra heeft een hogere melkprijs in het vooruitzicht gesteld. Momenteel is het winter in Nieuw-Zeeland en liggen de grasgroei en de melkproductie er stil. In augustus kalven de meer dan 4 miljoen koeien tegelijk af en komt de Nieuw-Zeelandse melkstroom opnieuw op gang.

Nieuw-Zeeland produceert 21,4 miljoen ton melk. Dat is op zich niet veel, maar meer dan 92% van de productie wordt op die wereldmarkt afgezet. Die 21 miljoen ton is weinig op een wereldproductie van 820 miljoen ton melk maar veel op 71 miljoen ton melk die jaarlijks verhandeld wordt op de wereldmarkt.

Vraag en aanbod

Voor 2017 wordt een stijging van de wereldmelkproductie verwacht met 1,4% tot 830 miljoen ton. Voor extra groei zorgen vooral India en Noord-Amerika. Voor de VS verwacht de FAO een stijging met 2% tot 98,3 miljoen ton. Canada zou zelfs met 4% groeien tot 9,4 miljoen ton. Wordt de melkproductie in Canada dan niet beperkt door een melkquotasysteem? Jazeker, maar de quota voor melk die bestemd zijn voor verwerking, onder meer in kaas, werden opgetrokken als gevolg van de gestegen inlandse vraag naar botervet. Op deze manier wil Canada

zich schrap zetten voor het handelsakkoord dat met de EU heeft afgesloten, CETA genaamd. De Canadese zuivelsector is beducht voor de invoer van Europese kaas die in het akkoord is voorzien. In Azië spant India de kroon met een verwachte stijging in 2017 van 3,9% of 6,3 miljoen ton. Dat zou de Indiase melkproductie op 166,6 miljoen ton brengen. Deze productie is vergelijkbaar met de EU-productie. India wordt een zuivelland om naar uit te kijken. Echter, ook het verbruik zit er in de lift. Die duidelijkheid kan niet van China worden gezegd, waar de melkproductie wellicht voor het tweede jaar op rij zal dalen als gevolg van te lage prijzen wat dan weer de invoer ten goede komt. De Chinese overheid doet er nu alles aan om ook de kosten voor de

Figuur 1 De wereldmarkt van zuivelproducten - Bron: FAO

De EU blijft een belangrijke exporteur van zuivelproducten maar moet op zoek naar nieuwe markten zoals de groeilanden in Azië. Voor Australië en Nieuw-Zeeland liggen zij dicht en gelden geen of lagere invoerheffingen.

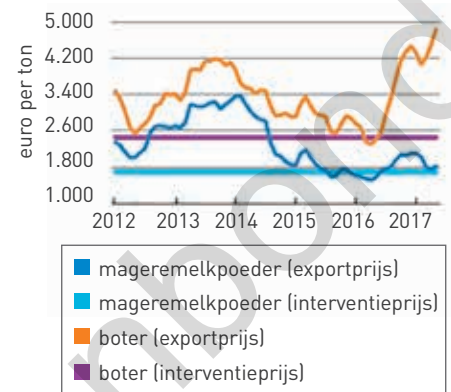
Chinese melkveehouderij te verlagen opdat zij toch hun competitief zou kunnen blijven. In China is de overheid nooit veraf, ook niet in de landbouw. Opvallend blijven de forse productiedalingen in Zuid-Amerika grotendeels als gevolg van de weersomstandigheden (El Niño). Nadat de groei van de wereldproductie in 2014 en 2015 vooral te wijten was aan de EU, nemen India en Noord-Amerika de fakkel over sinds 2016. De melkproductie in de EU zou in 2017 slechts licht toenemen (+ 0,4%) tot 164,2 miljoen ton niet-tegenstaande de betere prijzen en de goede vooruitzichten. Sommigen hadden gedacht dat de EU sneller zou reageren op de betere melkprijs. Daar zijn echter redenen voor zoals de weersomstandigheden in Zuid-Europa en de milieumaatregelen in Nederland waar in de eerste

vijf maanden van het jaar 90.000 melkkoeien en jongvee zijn afgeslacht om binnen het door Europa vastgestelde fosfaatplafond te blijven. Noteer ook dat sinds het wegvallen van de melkquotaregeling er binnen Europa belangrijke verschuivingen in melkproductie plaatsvinden tussen lidstaten. In heel wat grote lidstaten daalt de melkproductie nog steeds. Tot slot hebben Europese overheidsmaatregelen vorig jaar ook voor een daling van de productie gezorgd. Niet enkel een daling van de productie heeft ook een aantrekkelijke vraag, zowel binnen als buiten de EU heeft de zuivelmarkt veel goed gedaan. De buitenlandse markt wordt aangedreven door China als 's werelds grootste invoerder van zuivelproducten en ... door het botervet dat wereldwijd aan een *revival* of herleving toe is. China is de belangrijkste invoerder geworden van EU-zuivelproducten, voor meerdere producten trouwens is het dat trouwens ook op wereldvlak. Rusland, de vroegere nummer één voor de EU, komt in de lijst van belangrijke invoerders niet meer voor.

Boter uit het verdomhoekje

Zowel Europees als op wereldvlak kent het botervet een herleving. De stijging van de vraag zou wel eens de stijging van het aanbod kunnen blijven overtreffen! In drie jaar tijd is het boterverbruik in de EU met 7% gestegen. Botervet is niet alleen boter. Ook het kaasverbruik nam toe (+2%), enkel voor consumptiemelk nooteert de EU een daling in verbruik. In 2016 was de stijging van de consumptie van zuivelproducten in de EU goed voor 1,5 miljoen ton melkequivalenten. Zowel op de wereldmarkt (figuur 1) als op de Europese markt krijgen we een belangrijke spreidstand van de melkprijs tussen de prijzen van botervet en de prijzen van magere melkpoeder. De boterprijzen zijn sinds midden vorig jaar in de EU sterk beginnen stijgen en daar is de jongste maanden nog geen eind aan gekomen. "Te hoge prijzen zijn ook niet goed", waarschuwde Renaat Debergh op zijn jaarvergadering. "Koekjesfabrikanten dreigen af te haken en op zoek te gaan naar alternatieven voor botervet. Eens die gevonden zijn, komen zij niet vaak op hun oude recepten terug." Boter werd enkele jaren geleden door de Amerikanen uit het verdomhoekje gehaald. Het product stond zelfs op de cover van het magazine *Time*. De verklaringen voor de wereldwijde revival van boter zijn onder meer recente wetenschappelijke

studies die aantonen dat boter op het gebied van gezondheid niet slechter scoort dan de vervangproducten. Smaak en gezondheid hoeven dus niet langer tegengesteld te zijn aan elkaar. Ook het verbruik van kaas, volle yoghurt, denk

Figuur 2 Europese prijzen voor boter en magere melkpoeder en hun respectievelijke interventieprijzen. De spreidstand is nooit eerder gezien. - Bron: FAO

De cover van Time van 23 juni 2014 zette boter in de kijker met de tekst: "Eat butter. Wetenschappers zagen vet als vijand. Zij waren verkeerd."

aan de Griekse yoghurt, en room zitten in de lift wat ook de prijs van het botervet ten goede komt. In een aantal groeilanden in de wereld neemt bovendien met de welvaart ook het verbruik van onder meer patisserie toe. De melkprijs wordt niet bepaald door botervet alleen. Naast het botervet is er het melkeiwit of magere melkpoeder. Melkpoederprijzen staan zeer laag en flirten in de EU met het Europese interventieniveau (figuur 2). Dat is mede een

gevolg van de Europese voorraden van magere melkpoeder die zwaar op de markt drukken. Die publieke voorraden werden in de crisisperiode aangelegd om de melkprijs te ondersteunen. De EU geraakt er maar moeilijk van af. Zij mogen bovendien niet te snel worden afgebouwd want dan zakken de prijzen verder. De EU is dan ook zeer karig met het verkopen van de voorraden aan te lage prijzen, want dan schiet zij er ook bij in. Voorzichtigheid is geboden. Onlangs werden dan toch de eerste partijen verkocht. De nooit eerder geziene spreidstand tussen de prijzen voor melkvet (boter) en melkeiwit (mageremelkpoeder) doen vragen rijzen over de juiste waardeverhouding tussen beide bij de bepaling van de melkprijs. Ook selectiedoelstellingen worden opeens in vraag gesteld. Moet er opnieuw worden gestreefd naar meer vet in de melk en minder eiwit? Dat zijn beslissingen die moeten worden genomen op lange termijn. De markten weerspiegelen voornamelijk de korte termijn. Het valt af te wachten of boter de covers van de magazines blijft halen, met goed nieuws uiteraard.

Voedingsindustrie slaat alarm

De brexit en het 'gastro-nationalisme' worden gezien als pijnpunten voor de Belgische zuivelindustrie en bij uitbreiding voor de gehele Belgische voedingsindustrie. Het Verenigd Koninkrijk (VK) voorziet slechts voor 77% in zijn zuivelbehoefte. Met andere woorden, de Britten, die grote zuivelverbruikers zijn, zijn sterk aangewezen op invoer. Zolang het VK lid is van de EU zal hij zich bij voorrang binnen de EU bevoorraden. Dat is de beste koop, want binnen de interne markt gelden geen invoerrechten en is de

strengere Europese kwaliteit verzekerd. Na de brexit herwint het VK zijn vrijheid. Het VK is de vijfde exportmarkt voor Belgische zuivelproducten. In 2016 werd voor 216 miljoen euro naar het VK geëxporteerd. Dat is 10% van de jaarlijkse export van Belgische zuivelproducten. Komt er na de brexit geen vrijhandelsakkoord met de EU, dan geldt automatisch het WTO-handelstarief en zal aan zuivelproducten uit de EU een gemiddeld invoertarief van 40% worden opgelegd. Voor de Europese zuivelindustrie zou het wegvallen van de Britse markt, die goed is voor 4191 miljoen euro, dubbel zo zwaar aankomen als het Russische invoerverbod dat in 2014 werd ingesteld. De Russische markt was in 2013 nog goed voor 1841 miljoen euro aan EU-zuivelproducten en is in zijn geheel weggefallen.

Tweede pijnpunt is de sterke opkomst in Europa, maar ook elders in de wereld, van het zogenaamde 'gastro-nationalisme'. Landen binnen de EU willen hun eigen productie beschermen en de weg van de duurzame ontwikkeling bewandelen door lokaal te produceren en te verbruiken. Overheden verplichten de industrie om oorsprongsetikettering op de verpakking aan te brengen. Wat Europa om voedselveiligheidsredenen (BSE) oplegde voor vlees en vleesproducten vindt hoe langer hoe meer uitbreiding naar andere landbouw- en voedingsproducten, onder meer zuivelproducten. Sinds de invoering van de verplichte oorsprongsetikettering in Frankrijk vorig jaar zag de Belgische zuivelindustrie

zijn export naar Frankrijk met 17% in volume dalen. Chauvinisme is ook ons niet vreemd. Denk aan campagnes 'van bij ons'. Ook in eigen land wordt steeds meer de lokale kaart getrokken. Dat zou onze eigen productie en producties ten goede moeten komen. Maar wat leren we? De Belgische voedingsindustrie verliest omzet in eigen land. Hoe zou dat komen?

Fevia, de koepel van de Belgische voedingsindustrie, legt nog andere pijnpunten bloot zoals competitiviteit. Zij verwijst naar de loonkostenhandicap, de meerkosten van elektriciteit en de opeenstapeling van directe en indirecte taksen en heffingen die onze buurlanden niet hebben. Er wordt vastgesteld dat grensaankopen van de Belgen, dat zijn aankopen die consumenten in het buitenland, sterk blijven toenemen. De Belgische voedingsindustrie verliest omzet in het binnenland maar moet en kan dat verlies gelukkig meer dan goedmaken in het buitenland. ■

BRONNEN

- 'Het Zuivelrapport Editie 2017', BCZ-CBL
- 'Dairy Quarterly Q2 2017. Optimism grows Faster than Supply', RaboResearch, juni 2017
- 'Food Outlook. Biannual Report on Global Food Markets', FAO, juni 2017